

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

София 1202, ул. "Св. св. Кирил и Методий" № 17-19, централа 94-059, факс 987-2517

Изх. № 11-00-138/30.06.08

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Бач
размисат
и разпоредба
кодич
10708

СТ А Н О В И Щ Е

от Асен Гагаузов – министър на регионалното развитие
и благоустройството

По конституционно дело № 3/2008 г.

за установяване на противоконституционност на § 1 от Закона за изменение
и допълнение на Гражданския процесуален кодекс

Уважаеми господин председател,

Уважаеми госпожи и господа конституционни съдии,

С определение от 12 юни 2008 г. Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на президента на Република България за установяване на противоконституционността на § 1 от Закона за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс /ЗИДГПК/. Министърът на регионалното развитие и благоустройството е конституиран като заинтересована страна по делото.

В искането на президента се твърди, че разпоредбата на § 1 от ЗИДГПК противоречи на чл. 4, ал. 1, чл. 8, чл. 17, ал. 2, чл. 19, ал. 2, чл. 117, ал. 3 и чл. 121, ал. 1 от Конституцията на Република България. Според вносителя на искането с тази разпоредба се възстановява привилегията на държавата и държавните учреждения да не заплащат държавни такси за водените от тях дела по искове за частни държавни вземания и права върху вещи – държавна собственост, отменена с чл. 84, т. 1 от действащия ГПК. Твърди се също, че атакуваната разпоредба противоречи на принципа на равнопоставеност на субектите на частна собственост в условията на пазарна икономика. Привеждат се и аргументи относно противоречие на оспорената разпоредба с принципа на

самостоятелност на съдебния бюджет като гаранция за независимостта на съдебната власт.

Разпоредбата на § 1 от ЗИДГПК предвижда, чрез изменение на чл. 84, т. 1 от ГПК, освобождаването на държавата и държавните учреждения от заплащане на държавни такси, но не и от съдебни разноски. С направеното изменение, чиято противоконституционност се иска да бъде установена, законодателят е предвидил освобождаване на държавата и държавните институции от държавни такси, независимо от вида и характера на спорното вземане. Така хипотезата на освобождаване на държавата и държавните институции от заплащане на държавни такси е била разширена, включвайки и исковете за частни държавни вземания и права върху вещи - частна държавна собственост, които бяха изключени от обхвата на разпоредбата в нейната първоначална редакция. За да бъде обосновано едно подобно разширяване на приложното поле на освобождаването от държавни такси, следва да се обърне внимание на причините, довели до необходимостта от изменението на посочената разпоредба, и намерили отражение в мотивите на законодателя, изложени както към самия ЗИДГПК, така и в хода на неговото обсъждане в рамките на законодателния процес.

На първо място, необходимо е при разглеждането на въпроса да се изхожда от съвременното разбиране за понятието „държава” и „държавност”. Според съвременната теория и философия на правото държавата е властно – правна организация. Конституиращото действие на властта и правото по отношение на държавата се изразява в използването им като регулатори. Те са средствата, чрез които етно-социалната общност се създава и поддържа като организация, като държава. Властно – правният характер на държавата произтича от властовия и правовия ред, които поддържат съществуването ѝ като социална организация. Властовият ред характеризира държавата чрез отношения на властване и отношения между властващите. Разглеждана в този смисъл, държавата е безспорно особен субект на правото, нямащ идентичност по своите характеристики с останалите правни субекти. Тази специфика, произтичаща от нейната същност и предназначение, намира отражение в редица отклонения в правната регулация на обществените отношения, които самата държава е предвидила в своя полза и в крайна сметка – в полза на обществото като цяло. Съхраняването на държавния интерес принципно не може и не би следвало да се разглежда като самоцел, доколкото то има винаги една основна цел – осигуряване съществуването на държавата /във всичките ѝ аспекти – финансов, институционален и пр./ като форма на организираност на обществото. В този смисъл отношението между държавата и останалите субекти в правния мир винаги има за своя иманентна характеристика неравнопоставеността. Тя произтича от съотношението „власт-подчинение”, което представлява по дефиниция елемент от същността и функционирането на държавния механизъм. С властническите си разпореждания държавата регулира обществените отношения, включително и процесите на натрупване, разпределение и използване на националния доход. Това съотношение, изразяващо в крайна сметка върховенството на държавата, като проявление на върховенството на суверена, намира правен израз в много разпоредби на действащото право, в частност – и в разпоредби на Гражданския процесуален

кодекс. Такава е например разпоредбата на чл. 519 от ГПК, предвиждаща недопускане изпълнение на парични вземания срещу държавни учреждения. Тази разпоредба, както и оспорваната в настоящото производство, създават механизми, които да гарантират оптимално функциониране на държавния бюджет, без да допускат свръхнатоварването му с непредвидими към момента на съставянето му разходи, които, ако бъдат предварително заложи, в крайна сметка биха довели до увеличаване на общата финансова тежест, разпределяна чрез различни финансови инструменти между всички данъчно – задължени субекти.

Следва да бъде посочено, че учрежденията на бюджетна издръжка са винаги активни субекти в материалните финансови правоотношения. За да функционират и изпълняват поставените им задачи, те трябва да разполагат с определен фонд парични средства. В процеса на изпълнение на бюджета за текущата година държавните учреждения не могат да допускат или предлагат изменения, които водят до намаляване на приходите или увеличаване на разходите, без да бъдат осигурени необходимите източници за тяхното балансиране. Промените, които могат да правят първостепенните разпоредители с бюджетни кредити, винаги става със съгласието на министъра на финансите /арг. от чл. 36, ал. 3 от Закона за устройството на държавния бюджет/. Необходимостта от следването на подобна процедура би довело до обективни затруднения или възпрепятстване осъществяването на своевременен съдебен процес за защита на държавния интерес. В този случай държавата би била изправена пред невъзможността да заведе иск поради непланирани суми от бюджета /при липса и на ясен, законоустановен механизъм за тяхното планиране в конкретния случай/. Следва да се има предвид и хипотезата, в която държавата завежда дела по указание на прокуратурата, които са задължителни за изпълнение /арг. от чл. 145, ал. 2 от Закона за съдебната власт/. В такива случаи съответното държавно учреждение би се оказало в невъзможност да изпълни указанието на прокуратурата поради липса на финансови средства.

От друга страна, наведените по-горе аргументи не се противопоставят на конституционно закрепения принцип на равнопоставеност на субектите в сферата на гражданското право и в частност – на вещното, търговското и облигационното право, предвид правилото, съдържащо се в разпоредбата на чл. 78, ал. 6 от ГПК, според което, когато делото е решено в полза на лице, освободено от държавна такса или от разноски по производството, осъденото лице е длъжно да заплати всички длъжници се такси и разноски, а съответните суми се присъждат в полза на съда. Следователно държавната такса винаги е дължима, различни могат да бъдат само лицето, което я дължи, и моментът, към който тя става дължима. В хипотезата на § 1 от ЗИДГПК се касае за едно временно, първоначално освобождаване от заплащането на държавна такса. Тази такса би станала дължима с влизането в сила на решение в полза на държавата или държавното учреждение, и би била в тежест на насрещната страна.

На следващо място, като своеобразно продължение на принципа на равнопоставеност на субектите в гражданското право, законодателят е предвидил и един особен баланс на привилегиите им в процеса. Разпоредбите на

ГПК предвиждат освобождаване от такси и разноски на ищите – физически лица както в зависимост от характера на защитаваните права /съгласно чл. 83, ал. 1, т. 1, 2 и 4 от ГПК - в тези хипотези освобождаването е ex lege/, така и с оглед на техния финансов и обществен статус /по преценка на съда – в хипотезите на чл. 83, ал. 2 от същия кодекс/. Естествено е привилегии, създадени по хуманни съображения, да не могат да бъдат отнесени и спрямо такъв sui generis субект на правото, какъвто е държавата, в полза на която законодателят е предвидил други привилегии – посоченото по-горе правило на чл. 519 от ГПК, както и това на чл. 84, т. 1 от същия кодекс, новелизирана с оспорваната разпоредба на § 1 от ЗИДГПК.

Следва да бъде отбелязано и обстоятелството, че нееднаквият режим на държавата и държавните учреждения по отношение на първоначалното заплащане на държавни такси, в сравнение с този на останалите участници в процеса /физически и юридически лица/, не може да бъде основание да се приеме, че е налице нарушение на чл. 19, ал. 2 от Конституцията на Република България. Касае се за привилегия, която е допустима, тъй като е обществено необходима и социално оправдана /в този смисъл – Решение № 14 от 10.11.1992 г. на КС на РБ по к. д. № 14/92 г./. Нещо повече – тя е и конституционно допустима, с оглед разпоредбата на чл. 60, ал. 2 от Конституцията на Република България. Преценката в този случай е предоставена на законодателя и е елемент от неговата законодателна политика. Без тази привилегия държавата би трябвало да увеличи бюджетните разходи на държавните учреждения, чрез които се конституира в гражданския процес. Безцелно е обаче държавата да вземе с едната ръка и да го връща с другата /в посочения смисъл – мотивите на Конституционния съд към Решение № 17 от 18.06.1998 г. по к. д. № 15/98 г./.

Що се отнася до доводите, изложени в искането на вносителя, относно накръняването на принципа на разделение на властите и на самостоятелността на формиране на бюджета на съдебната власт, следва да бъде отбелязано, че въведеното с оспорваната разпоредба правило не би довело до оцетяване на този бюджет, тъй като във формирането на приходната му част освен собствените приходи /приходи от дейността на органите на съдебната власт – чл. 8, ал. 2 от Закона за устройството на държавния бюджет/, се включват и трансфери /субсидии/ от централния бюджет /чл. 2, ал. 1 и 5 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2008 г./.

С оглед на изложеното считаме, че разпоредбата на § 1 от Закона за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс не противоречи на конституционните разпоредби, посочени в искането, по повод на което е образувано конституционно дело № 3/2008 г.

**МИНИСТЪР НА РЕГИОНАЛНОТО
РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО:**

.....
АСЕН

ТАУЗОВ

